

УДК 633.171:631.524.5:631.524.86

Рудник-Іващенко О.І., докт. с.-г. наук

Шовгун О.О.

Український інститут експертизи сортів рослин

ВІДМІТНІ ОСОБЛИВОСТІ СОРТІВ ВІВСА ЗА ПОКАЗНИКАМИ ЯКОСТІ ТА ПРОДУКТИВНОСТІ

Різновидності вівса посівного об'єднані в групи, які базуються на зовнішніх морфологічних ознаках волоті і зернівки. До найважливішої ознаки розподілу за групами відноситься плівчастість зернівки – її наявність (плівчасті сорти) та відсутність (голозерні сорти).

Із 20 сортів вівса, які за результатами експертизи занесені до Державного реєстру сортів рослин придатних до поширення в Україні на 2012 рік, 14 сортів – плівчасті, 5 – відносяться до типу голозерних і один сорт кормового використання (середньоклітковинний). Вивчаючи сорти різних типів за якісними показниками та показниками продуктивності, які є ідентифікаційними для вівса, в першу чергу враховували вплив умов вирощування та кліматичних умов, для визначення оптимальних зон вирощування для нових сортів.

Аналізуючи результати лабораторних досліджень за вмістом білка у сортів вівса, встановлено, що в середньому за 6 останніх років він був вищий у голозерних сортів на 3,3% від плівчастих. Так, середній показник вмісту білка в зоні Степу становив у голозерних сортів 18,73%, плівчастих – 13,28%; У зоні Лісостепу – 15,35 і 13,07 відповідно; у зоні Полісся – 15,26 і 12,97% відповідно. Середня врожайність цих сортів за зонами вирощування становила: Степ – 2,79 т/га у плівчастих, 1,93 т/га у голозерних; Лісостеп – 3,42 т/га і 2,68 т/га відповідно; Полісся – 5,32 і 3,95 т/га відповідно.

Найвищий показник вмісту білка був у голозерних сортів у зоні Степу у 2010 році – 19,0%, найвища врожайність зафіксована у 2005 році у зоні Полісся – 7,16 т/га у плівчастих сор-

тів. Аналіз результатів досліджень підтвердив думку багатьох вчених про обумовленість мінливості ознаки білку в основному генетичними особливостями сорту, проте умови вирощування мають досить суттєвий вплив на її кількісний показник.

Безперечно, вміст білку та плівчастість є основними господарсько-цінними ознаками, за якими ідентифікують та класифікують сорт за експертної оцінки для рекомендації його виробникам (занесення до Державного реєстру). Від плівчастості залежить вихід крупи.

Маса 1000 насінин мала від'ємну кореляцію до показника вмісту білка, проте позитивно корелювала з ознакою природи зерна. Багаторічний аналіз результатів експертизи сортів вівса показав, що в роки сприятливі для розвитку рослин вівса, особливо за достатнього забезпечення вологи і сприятливого температурного режиму, маса 1000 зерен, їх величина та інші фізичні властивості досягають свого максимального значення і навпаки, хоча необхідно відмітити, що у несприятливі умови ця культура може мати досить пристойні врожаї.

За результатами детального аналізу ознак природи зерна та плівчастості (у плівчастих сортів) необхідно відмітити пряму залежність між ними. Чим вища плівчастість зернівки сорту, тим вищий показник природи зерна, хоча є й винятки. Найвищий відсоток плівчастості мали сорти у 2010 році, вирощені в зоні Полісся. В середньому він становив 35,4%. Це свідчить про те, що ця ознака залежить від умов вирощування. Обидві ці ознаки мають чітку позитивну кореляцію з масою 1000 зерен. Це підтвердили і результати лабораторної оцінки, проведені в Українському інституті експертизи сортів рослин.

Овес є цінною культурою, її можливості не в повній мірі використовують в сучасних умовах, коли галузь тваринництва в країні знаходиться не в кращому стані. Проте створення і вивчення нових сортів цієї культури повинно відповідати вимогам часу, оскільки зі змінами клімату в сторону потепління такі культури як овес займуть свою нішу у структурі посівів сільськогосподарських культур.

Література:

1. Методика Державного сортовипробування сільськогосподарських культур / Методи визначення показників якості рослинної продукції. Під. ред. О.М. Гончара – Київ: Алефа, 2000. – Вип. 7. – 144 с.
2. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2012 рік. – К.: ПП «Видавництво «Фенікс», 2012. – 502 с.
3. Каталог сортів рослин придатних для поширення в Україні у 2012 році (3 частини) / головн. К.: ПП «Видавництво «Фенікс», 2012. – 497 с.
4. Аниканова З., Голозерный овес – ценное сырье для выработки крупы / З. Аниканова, В. Бакеев // Хлебопродукты. – 2001. – №2. – С. 31-33.
5. Митрофанов А. С. Овес / А. С. Митрофанов, В. С. Митрофанова. – Изд. 2-е, перераб. – М.: Колос, 1972. – 269 с.

